Budsjett i balanse 2025-2028
- nærmere beskrivelse om forutsetninger som er lagt tilgrunn

Regjeringens nysaldering 01.11.2024

Regjeringen foreslår å øke overføringene til kommuner og fylkeskommuner med totalt 5 mrd. kroner i «nysalderingen» for 2024, samt 5 mrd. kroner for 2025 («varig økning»). Begge beløpene vil bli fordelt med 4,3 mrd. kroner til primærkommunene, og 0,7 mrd. kroner til fylkeskommunene. Bevilgningene til kommunene og fylkeskommunene er fordelt med et likt beløp på litt i underkant av kr. 800 per innbygger for både 2024 og 2025. Forslagene til tilleggsproposisjon og nysaldering behandles i Stortinget før jul.

Tabellen under viser effekten gjeldende i økonomiplanperioden 2025-2028. For 2024 er det foretatt ny beregning i KS sin prognosemodell som viser at inntektene lagt til grunn ved 2. tertialrapport vil treffe godt. Det vil ikke bidra til å redusere merforbruket for 2024 i særlig grad.

Nåværende regjering signaliserte dette som en varig inntektsøkning, men i pressekonferanse ble det poengtert at dette måtte vedtas for et statsbudsjett av gangen.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Regjeringens forslag til nysaldering 1. nov.	-7 500	0	0	0

Inndekning av budsjettert merforbruk for 2024

Statsforvalteren i Nordland har overfor Fauske kommune presisert at det budsjetterte merforbruket på i overkant av 25 mill. kr for 2024 skal tas til inndekning i kommende økonomiplanperiode. I henhold til kommuneloven skal et merforbruk dekkes inn året etter at det oppsto, og senest andre året etter at det oppsto. Dersom kommunen skulle tatt hele beløpet til inndekning i 2025, ville det begrenset handlingsrommet ytterligere i budsjett for 2025. Det er budsjettert med ca 16,5 mill. kr. i 2025, det resterende beløpet fremgår i tabellen under, og planlagt inndekket i 2026.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Inndekning merforbruk fordelt på 2025 og 2026	-8 865	8 865	0	0

Kraftinntekter

I kommunedirektørens forslag til årsbudsjett i handlings- og økonomiplan 2025-2028 har kommunen benyttet SKS sine prognoser som grunnlag. Siden konsesjonskraften for 2025 ble solgt til en svært god pris, er de budsjetterte inntektene for 2026 ca. 10 mill. kr lavere da de baserer seg på prognoser. Dette fordi kommunedirektøren ikke finner det realistisk å legge inn

forutsetning om at konsesjonskraften for 2026 skal selges til høyere pris enn markedet tilsier. For årene 2027-2028 i økonomiplanperioden øker prognosene for kraftprisen slik at differansen til 2025 blir mindre pr. år. Det henvises til kapittel «Rammebetingelser og forutsetninger for økonomiplanen» og siste tabell for tallgrunnlag. Her fremkommer inntektene pr. år for alle kraftrelaterte inntekter.

Demografi

Fauske kommune forventer i tiden fremover økte demografikostnader. Dette kommer av at kostnadene til de eldste aldersgruppene øker, samtidig som kostnadene til de øvrige aldersgruppene ikke reduseres tilsvarende. Innarbeidede tiltak i budsjett og økonomiplanen for 2025-2028 knyttet til helse og omsorg hensyntar noe av det økende behovet for pleie- og omsorgstjenester, som følger av den demografiske utviklingen.

Allerede ved utgangen av økonomiplanperioden i 2028 forventes det betydelig økte demografikostnader i Fauske kommune. Avhengig av hvilken befolkningsprognose som legges til grunn vil netto utgiftsbehov, som følger av demografisk utvikling, være økt med om lag 9-12 millioner kroner i 2028. Dette forutsetter en videreføring av dagens tjenestestruktur.

Kommunestyret vil i første politiske møte i 2025 få perspektivanalysen for Fauske kommune til behandling. Denne vil gå i detaljene på demografikostnadene, basert på ulike scenarioer for befolkningsutvikling. Dette kunnskapsgrunnlaget kan administrasjon og poltikk legge til grunn når effekten av demografisk utvikling skal implementeres i kommende økonomiplaner. Samtidig vil perspektivanalyse peke på behovet for å utforme tjenestene annerledes i tiden fremover for å dempe utgiftsbehovet, særlig gjennom økt fokus på hjemmebaserte tjenester.

Det er ikke forventet at rammetilskudd fra staten vil fullfinansiere økte kostnader til eldreomsorg med dagens inntektssystem. Inntektssystemet forutsetter dessuten at kommunene selv omfordeler budsjettmidler fra aldersgrupper med redusert behov for midler til aldersgrupper med økt behov for midler.

Renter

Ved budsjettfremleggelse den 05.11.2024 var ikke rentemøtet for november gjennomført. Norges bank besluttet den 07.11.2024 å holde styringsrenten uendret på 4,5 %. Justering av rentebanen var ikke en del av møtet i november. I pressemelding står det at «utsiktene for norsk økonomi ser ikke ut til å være vesentlig endret siden forrige rentemøte» Det kan tolkes dit at rentebanen fra september «gjelder». Der varsles ingen kutt før mars 2025, og totalt tre kutt i løpet av 2025.

Det er flere forhold som vil være med på å avgjøre renten i Norge det kommende året. Prisveksten som har falt siden 2022 er et sentralt punkt, men som fremdeles er over måltallet på 2 %. Videre vil også rentenivå i utlandet, kronekurs og gassprisen kunne påvirke fremtidige rentebeslutninger. Valget i USA vil også kunne påvirke både renten og kronekursen. Det er med andre ord både forhold i Norge og utlandet som vil påvirke de kommende rentebeslutningene, noe som gjør det vanskelig å «spå» renteutviklingen for 2025 og fremover.

Usikkerheten er betydelig høyere i 2025 enn ved samme tidspunkt i 2023 da «ekspertene» var mer samstemt om renteutviklingen.

Fauske kommune har benyttet Kommunalbankens (KBNs) budsjettrente ved beregninger av renteutgifter i økonomiplanperioden for 2025-2028. Denne praksisen har vist seg å være en treffsikker metode for å anslå fremtidige rentekostnader og den videreføres i økonomiplanperioden.

Kommunedirektøren har lagt vekt på god treffsikkerhet i renteprognoser fra KBN de siste to årene, men er klar over at bildet raskt kan endre seg. KBN har lagt seg på en litt raskere «kutt-profil» enn Norges bank. KBN har budsjettrente på 4,4 % versus 4,88 % fra Norges Bank. Tabellen under viser hvor mye renteeffekten vil være pr. år ved å velge Kommunalbanken sin noe lavere rente. Dersom Fauske kommune hadde benyttet Norges Bank sin budsjettrente ville budsjettert rentekostnad for 2025 økt med 7,2 mill. Kr og 4,0 mill. kr. I 2026. I 2027 møtes rentebanene.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Kommunalbanken vs Norges Bank	-7 200	-4 000	0	0

Utbytte

Fauske kommune har de to siste årene ved budsjettering av utbytte, valgt å ta utgangspunkt i et gjennomsnitt av utbyttet de tre foregående årene. Denne praksisen er ikke videreført i handlings- og økonomiplan 2025-2028. Kommunedirektøren har valgt å endre denne praksisen og budsjettert med utbytte likt utbetalingene fra SKS og ISE i 2024, som gjelder regnskapsåret 2023. Utbytte er lagt flatt på 12,4 mill. kr. i hele økonomiplanperioden. Tabellen viser hvor mye inntektene har økt ved å endre praksis fra 3 års snitt, til å basere seg på utbetalingene fra 2024.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Utbytte - forskjell siste års praksis	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200

Hvor mye utbytte som kan utbetales avhenger av ulike forhold. For SKS er det avgjørende å oppnå god pris på salg av kraft, samt at øvrig drift går bra. For ISE er det avgjørende at den positive trenden for driftsresultatene fortsetter.

Eiendomsskatt

Den største endringen i eiendomsskatt i forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 er knyttet til eiendomsskatt energianlegg.

Eiendomsskatten for energianlegg er i forslag til årsbudsjett estimert til 24,7 mill. kr., opp med 2,9 mill. kr. fra prognose 2024 benyttet i 2. tertial. Prognosen er basert på historisk utvikling og anslag på systempris for årene 2019-2023.

Fauske kommune kan ikke påvirke endelige tall. Verdsettelsen av energianleggene er det skatteetaten som gjør basert på systempris kraft. Det endelige beregningsgrunnlaget for 2024 kommer fra skatteetaten en gang i slutten av november eller i desember 2024.

Tabellen under viser faktisk eiendomsskatt for energianlegg i årene 2022-2023, mens tallene for 2024 er prognosen benyttet i 2. tertialrapport. I årsbudsjettet for 2025 er forventingene ytterlige økt angående inntekter fra eiendomsskatt energianlegg.

Utvikling eiendomsskatt energianlegg	Budsj.2025	Progn.2024	2023	2022
Utvikling eiendomsskatt energianlegg	-24 700	-21 750	-19 335	-17 183

I tabellen under fremkommer det at samlet eiendomsskatt er økt med 3,6 mill. kr. pr. år i økonomiplanperioden. Den største økningen kommer fra eiendomsskatt på energianlegg som forklart over. Økningen knyttet til private energianlegg, er basert på en prognose hvor mange flere eiendommer skal skattlegges i 2025. Dette henger sammen med at nye boliger i Fauske kommune er vært fritatt for eiendomsskatt de første fem årene. I budsjettdokumentet er det beklageligvis avdekket en feil i tabellen som viser endringer i eiendomsskatt til private eiendommer.

Rettelse i tabell: Det fremgår at økningen i eiendomsskatt til private er på 1,65 mill. kr., mens det riktige tallet er 0,65 mill. kr.

Tabellen under viser hvordan økningen i budsjetterte inntekter fra eiendomsskatt er fordelt pr. År. Tabellen står på side 33 i handlings- og økonomiplandokumentet i pdf'en og i Link til tabell i webversjon.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Eiendomskatt øvrig næring	-50	-50	-50	-50
Eiendomskatt engergianlegg	-2 950	-2 950	-2 950	-2 950
Eiendomsskatt private	-650	-650	-650	-650
Sum eiendomsskatt	**-3 650**	**-3 650**	**-3 650**	**-3 650**

Tiltak Opprustningsplan for kommunal vei

Kommunestyret har i sak 060/24 vedtatt en fireårig opprustingsplan for vei gjeldende for perioden 2025 - 2028.

I saksframlegget ble det foreslått tre årlig plan med kostnadsalternativer på henholdsvis 3 millioner, 6 millioner og 10 millioner. Viser til kommunestyrevedtak i sak 060/24 «Med bakgrunn i dette har kommunestyret en klar målsetting om oppstart med opprustning av kommunale veger etter alternativ 2, ut fra en kostnadsramme på kr. 6 millioner kroner pr år fra og med 2025.»

På grunn av kommunens utfordrende økonomiske situasjon finner kommunedirektøren handlingsrom til å foreslå at det settes av kr 1 million i 2025 og 2026. For budsjettårene 2027 og 2028 i økonomiplanen foreslår kommunedirektøren at det settes av 3 millioner kroner. Det vises til tiltakskort nr. 2193.

Tabellen under viser besparte utgifter ved å redusere kostnadsrammen for veivedlikehold.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Redusert kostnadsramme	-5 000	-5 000	-3 000	-3 000

Tiltak Pleie og omsorg - Økt grunnbemanning og heltidskultur i turnus

Kommunestyret har hatt sak om "Ståstedsanalyse helse og omsorg" til behandling tidlig i 2024. Det vises til K-sak 064/24 14.06.24. Tiltakskort 2291 er en oppfølging av vedtaket.

Det er bred enighet mellom ledelsen og de tillitsvalgte om at alle våre ansatte er avgjørende for å kunne levere trygge og gode tjenester til kommunens innbyggere. Likefullt er det et faktum at enkelte av kommunens helse og omsorgstjenester har større utfordringer knyttet til å opprettholde bærekraftig bemanning over tid, enn andre. Dette viser seg særlig i høye kostnader til overtid og innleie fra eksternt byrå.

Kommunedirektøren har i sitt forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 foreslått en gradvis innføring av tiltaket i stedet for en umiddelbar og fullstendig implementering fra 2025. Dette betyr at full effekt av tiltaket ikke oppnås før i 2027, selv om det settes i gang allerede fra 2025. Skulle det likevel vise seg i 2025 å være rom for å øke tempoet i effektueringen av dette tiltaket, vil kommunedirektøren event. komme tilbake til kommunestyret med forslag til endringer ved første anledning

Tabellen under viser besparelsene ved å utsette full effekt av tiltaket til 2027.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Økt grunnbemanning og heltidskultur i turnus	-6 000	-6 000	0	0

Tiltak Helse og omsorg - Styrking av forebyggende tjenester

Et overordnet mål i kommunedelplan for helse, omsorg og velferd er satsing på tidlig innsats, forebygging og rehabilitering. Innenfor Helse og omsorg er det utredet tiltak som vil øke antall årsverk for å styrke hverdagsrehabiliteringen og for å utvide tilbudet ved Solstua dagsenter. Dersom disse tiltakene hadde blitt implementert i budsjett og økonomiplan ville de gitt kostnadsøkning. På nåværende tidspunkt er det ikke rom for å innarbeide disse tiltakene i økonomiplanen. Effekten av å unnlate å innarbeide opptrapping av årsverk vises i tabellen nedenfor.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Styrking av forebyggende tjenester	-814	-1 100	-1 650	-1 650

Oppfølging av politisk vedtak. Tiltak Fauske og Sørfold pistolklubb

Da dette tiltaket er hverken et lovpålagt tiltak eller en kommunal forvaltningsoppgave, har kommunedirektøren i sitt forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 foreslått at utbetaling skyves til 2026. Gjelder forventninger om kompensasjon for treningslokale, se tiltakskort 2080.

Tabellen under viser effekten av å forskyve utbetalingen til 2026.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Fauske og Sørfold pistolklubb	-500	500	0	0

Vedlikehold

I enhet Tekniske tjenester og eiendom erfares det at kostnadene til vedlikehold øker. Dette skyldes både generell prisøkning og økte vedlikeholdskostnader for kommunens nyere bygg. Dette kan delvis knyttes til at 5 års reklamasjonsfrist er gått ut, men også at det i noen tilfeller kan tyde på at det er brukt produkter og materiell som ikke holder god nok kvalitet. Avdeling vedlikehold ser konturene av at kostnadene vil øke i årene framover. I handlings- og økonomiplan 2025-2028 er budsjettene lagt på nivå med det som avdelingen forventer at årsprognosen for 2024 ender på.

Oppsummering

Kommunedirektøren har presisert ved flere anledninger allerede at oppnådd budsjettbalanse i budsjettforslaget er meget skjør, og ansporer derfor til måtehold. Kommunedirektøren poengterer i sin innledning;

"Jeg kan ikke få fremhevet det nok, men balansen som er oppnådd i budsjettet er marginal, og situasjonen krever stor oppmerksomhet for å holde kommunens utgifter til forventede inntekter."

Den økonomiske situasjonen til kommunen er fortsatt svært utfordrende og det er flere forhold utenfor kommunens kontroll som kan påvirke resultatene, både i kommende økonomiplanperiode, men også årsresultatet for 2024 som enda ikke er avlagt.

Tabellen under oppsummer vurderingene som har bidratt til å oppnå et budsjett i balanse.

Beskrivelse	2025	2026	2027	2028
Kommunalbankens vs Norges bank buds. rente	-7 200	-4 000	0	0
Inndekning merforbruk	-8 865	8 865	0	0
Utbytte forskjell siste års praksis	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Eiendomsskatt næring	-50	-50	-50	-50
Eiendomsskatt engergianlegg	-2 950	-2 950	-2 950	-2 950
Eiendomsskatt private	-650	-650	-650	-650
Redusere veivedlikehold i 2026	-5 000	-5 000	-3 000	-3 000
Økt grunnbemanning og heltidskultur i turnus	-6 000	-6 000	0	0
Styrking av forebyggende tjenester	-814	-1 100	-1 650	-1 650
Fauske og Sørfold pistolklubb	-500	500	0	0
Regjeringens forslag til nysaldering 1. nov.	-7 500	0	0	0
Samlet effekt	**-40 729**	**-11 585**	**-9 500**	**-9 500**